

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСУДЖЕНОГО, ЯКИЙ ВЧИНЯЄ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВООПОРУШЕННЯ У МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ: ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Анотація: Досліджено характеристику особистості засуджених в залежності від вчинених ними у місцях позбавлення волі злочинів. Визначено їх основні особистісні риси.

Abstract: description of personality of the prisoners depending on perfect by them in the places of deprivation of liberty crimes. Their basic personality traits have been determined.

Ключові слова: засуджений, місця позбавлення волі, непокора.

Keywords: a convicted person, places of deprivation of liberty, disobedience.

Досліджуючи засудженого, який вчиняє кримінальне правопорушення у місцях позбавлення волі (далі МПВ) нами встановлені чинники, які його характеризують, серед них: невизнання засудженими призначеного їм покарання та відсутність каяття за вчинений злочин; зневажливе ставлення до застосування адміністрацією установи виконання покарань засобів виправлення та ресоціалізації; неадекватна реакція на застосування до засуджених дисциплінарного стягнення; скептичне ставлення або відверта протидія вимогам адміністрації установи виконання покарань щодо порядку і умов відбування покарання тощо.

Таким чином, вище вказані чинники не лише негативно впливають на авторитет установи виконання покарань, на систему правосуддя, а і призводять до наслідування негативного прикладу поведінки іншими засудженими. Тому, в даному дослідженні ми покажемо відомості щодо засуджених, які допускають вчинення найбільш поширених злочинів та злочинів, які становлять найбільшу суспільну небезпеку в установах виконання покарань (ст.ст. 391, 392, 393 КК України).

Крім того, науковою новизною цього дослідження є визначення спільних і відмінних рис особистості засуджених в залежності від видів вчинених ними кримінальних правопорушень, аналіз їх морально-психологічних ознак та встановлення притаманних саме їм рис особистості, які відрізняють їх від інших засуджених у МПВ, в тому числі і законотруслих засуджених.

Слушною думкою в контексті нашого дослідження є позиція О.Г. Колба, який вважає, що ресоціалізаційний процес засудженого неможливий без всебічного, повного і об'єктивного вивчення його особистості, залучення до цього всіх суб'єктів суспільства, здобутків науки та позитивного досвіду практиків [1, с. 71]

Загалом, вчинення засудженими під час відбування покарання нових кримінальних правопорушень, свідчить про те, що в них ще не створені необхідні передумови для належної організації соціально-виховного впливу, їх ресоціалізації та підготовки до звільнення, а режим і засоби його забезпечення не сприяють підвищенню відповідальності засуджених за їх поведінку, що призводить до неефективності призначеного покарання. [2, с. 282].

Разом з тим, ми поділяємо думку І.В. Боднара про те, що засуджені, які вчинили злочин у виправних колоніях за своїми психологічними якостями і властивостями значно відрізняються від інших засуджених. Стійка відмінність їх морально-психологічних характеристик не тільки від законотруслих громадян, а й від інших засуджених проявляється в їх стійкій антигромадській направленості, яка виявляється в прагненні у подальшому вчиняти злочини, не враховуючи застосовані до них заходи дисциплінарної та кримінальної відповідальності [3, с. 110]

Найбільш поширеним кримінальним правопорушенням, що вчиняється засудженими у МПВ є злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань, яка передбачена ст. 391 КК України. Крім того, до злочинів, що становлять найбільшу суспільну небезпеку слід

віднести втечу з місця позбавлення волі або з-під варті (ст. 393 КК України) та дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (ст. 392 КК України).

Грунтуючись у своєму дослідженні на опитуванні практичних працівників кримінально-виконавчої системи Міністерства юстиції України Сумської, Чернігівської, Київської та Полтавської областей щодо питання здійснення порівняльної характеристики засуджених у МПВ ми дійшли наступних висновків. По-перше, ми відзначаємо суттєву відмінність між засудженими, які вчинили зазначені злочини з позиції їх ставлення до виконання встановленого режиму відбування покарання, відношення до представників адміністрації та виконання їх законних вимог.

Варто наголосити, що засуджені, які вчинили злочини, передбачені ст. 391 та 392 КК України однаково ставляться до вимог режиму, а саме відкрито висловлюють неповагу та невдоволення його вимогами, демонстративно та систематично допускають порушення, а також висловлюють намір вчинити протиправні діяння. Крім того, вони мають конфліктні відносини з представниками адміністрації, не бажають дотримуватись субординації при спілкуванні з ними, проявляють до них явну неповагу та виконують їх вимоги лише під наглядом.

Доречі, такий злочин як дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань у МПВ вчиняється досить рідко, проте він має більший ступінь суспільної небезпеки так, як має прояв нападу на представника адміністрації та заподіяння йому тілесних ушкоджень, що вчиняється на ґрунті виниклого між ними конфлікту.

Що стосується ставлення до виконання вимог режиму засуджених за ст. 393 КК України, то така категорія засуджених загалом характеризується позитивно, виконує вимоги режиму та персоналу установи виконання покарань. У більшості випадків вони не мають дисциплінарних стягнень за порушення режиму відбування покарання, можуть мати заохочення за сумлінну поведінку та ставлення до праці. Як правило, ця категорія засуджених не перебувала на профілактичних обліках на час відбування покарання. У відносинах з представниками адміністрації вони проявляють повагу та не допускають створення конфліктних ситуацій.

По-друге, за морально-психологічними ознаками досліджувані засуджені також різняться. Порівнюючи засуджених за ст. 391 та 392 КК України ми встановили, що за своїми морально-психологічними якостями вони дуже схожі, обидва типи засуджених являються агресивними, конфліктними, проте засуджені, які вчинили злочин, що передбачений ст. 392 КК України характеризуються більшим ступенем морально-педагогічної занедбаності та відсутністю загальноприйнятих моральних принципів. Разом з тим, спільним для них є прояв буїності, зухвалості, непоступливості та впертості. Схильні до різкої зміни настрою та неконтрольованої поведінки. Такі засуджені завжди знаходяться у полі зору адміністрації виправної колонії через те, що постійно виступають проти встановленого режиму, допускають його порушення у зв'язку з чим потребують особливої уваги і контролю з боку останніх.

Поряд з ними, засуджені за ст. 393 КК України утворюють вражаючий контраст, вони спокійні, тихі, стримані та врівноважені. Серед інших засуджених, як правило, непомітні, своїми діями вони прагнуть не виділятися серед усієї маси засуджених, не привертати до себе зайвої уваги, особливо зі сторони персоналу установ виконання покарань. Ще однією досить важливою рисою їх характеру є скритність, що пояснюється потребою тривалого, прихованого планування неправомірних дій спрямованих на вчинення втечі, яка потребує ретельної та достатньо тривалої підготовки.

По-третє, порівнюючи ставлення самих засуджених до вчинення злочину, а саме виникнення наміру на його вчинення та реалізацію, засуджені за ст. 391 КК України проявляють відверту впертість та непоступливість у відмові виконувати вимоги представників адміністрації та режиму, при цьому допускають систематичні порушення режиму, тобто планомірно реалізують свій намір на вчинення злісної непокори.

У свою чергу засуджені за ст. 392 КК України характеризуються спонтанністю у прийнятті рішення вчинити злочин, яка ґрунтується на агресії, конфліктності та відкритому протистоянні по відношенню до представників адміністрації. На протипагу їм, засуджені за ст. 393 КК України своїх намірів щодо вчинення злочину, ніколи не афішують. Їх намір є добре обдуманим, а дії, потребуючи ретельної підготовки та поступової реалізації, заздалегідь сплановані.

По-четверте, фактори, що впливають на засуджених та породжують у них намір вчинити злочини, що передбачені ст. 391 та 392 КК України знаходяться у площині місця відбування покарання, до них відноситься прагнення зміцнити свій авторитет серед інших засуджених

демонструючи своє зневажливе ставлення до вимог режиму, конфліктність та відкрите протистояння у відносинах з представниками адміністрації. Щодо засуджених за ст. 393 КК України, то причини вчинення ними цього злочину знаходяться за межами території установи виконання покарань, а саме бажання виконати певні дії важливі для засудженого за межами виправної колонії, потреба зустрічі та спілкування з членами сім'ї та близькими родичами та ін.

По-п'яте, відмінність між засудженими за вказані злочини проявляється також у порівнянні їх неформального статусу, тобто ставлення до звичаїв і традицій злочинного світу, а також місця у ієрархії засуджених. Засуджені за ст. 391 та 392 КК України активно підтримують злочинні закони і традиції, користуються авторитетом серед інших засуджених, у соціальному середовищі засуджених належать до групи негативної спрямованості, чим і пояснюється їх високий неформальний статус. Що ж до засуджених за ст. 393 КК України, то вони бажаючи залишатися непомітними серед інших засуджених та у першу чергу для представників адміністрації, або взагалі не підтримують злочинні традиції та закони, або ж ставляться до їх дотримання нейтрально.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що засуджені, які під час відбування покарання у МПВ вчинили злочини, передбачені ст.ст. 391, 392 та 393 КК України, враховуючи їх морально-психологічні особливості, високий ступінь соціально-педагогічної занедбаності та антисоціальної спрямованості становлять підвищену суспільну небезпеку не лише для суспільства в цілому, а і для встановленого порядку відбування покарання, авторитету УВП та безпеки персоналу цих органів.

Список використаних джерел:

1. Колб О. Неналежне вивчення особи злочинця – одна з детермінант вчинення злочинів у місцях позбавлення волі // Юридична Україна. Київ, 2005. № 3. С. 72.

2. Бондарева К.В. Теоретичне обґрунтування дослідження кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань // Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання): матеріали круглого столу, (Дніпропетровськ, 22 квіт. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 281-283.

3. Боднар Ігор Володимирович. Кримінологічні засади запобігання вчинення злочинів у кримінально-виконавчих установах закритого типу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2012. 244 с.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017